

Гумэклыгъохэм ядэгъэзыжьи анахъ шъхьалэхэм ащыщ

Украинэм зышъхьэ кызыхыжъхэу Адыгеим къэкощыжъхэрэм зыщыпсэуштхэ чыплэхэр къафэгъотыгъэным епхыгъэ лфыгъохэм, жьоныгъоклэ мазэм щылэгъэ псыкьиуным зэрар кызыфыхыгъэхэм ягумэклыгъохэр зэрэдагъэзыжъхэрэм, мы уахътэм бжыхъэсэ лэжыгъэм илухыжьи кьалэхэм ыкӀи районхэм зэращыклорэм афэгъэхыгъэ лфыгъохэм защытегушылэгъэхэ зэхэсыгъоу шылагъэр зэрищагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. Ар селекторнэ зэдэгущылэгъу шыклэм тетэу кӀуагъэ, кьалэхэм ыкӀи районхэм япашэхэр хэлэжъагъэх.

АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широкова кызырӀуагъэмкӀэ, непэрэ мафэм ехъулэу Украинэм егъэзыгъэ лфклэ кыкӀыжъхы Адыгеим къэкӀуагъэхэм япчъагъэ нэбгырэ 1300-м ехъу. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 455-р охътэ гъэнэфагъэклэ зыщалыгъыхэрэ пунктэу Ростов щылэм кыращыгъэх. Адыгэ Республикэм зэкӀэмкӀи ащ фэдэ пункти 4 ит, ахэм нэбгырэ 367-рэ ащалыгъ. Ащ нэмыклэу, унагъохэм ащыпсэунхэ альэкӀынэу агъаглох. Тхьамыклагъо хэфагъэхэм ащыщэр ялахылы-благъэхэр зыщыпсэушхэрэ Краснодар крайм, Керчь псэупӀэклэ кӀуагъэх.

Чыплэ кӀин ифагъэхэр охътэ гъэнэфагъэклэ зыщалыгъыхэрэ пунктхэм кӀулыкӀу зэфэшъхьафхэм (кошын лфхэмкӀэ федеральнэ кӀулыкӀур, псауныгъэр кӀуахъумэгъэнымкӀэ кӀулыкӀур,

цыфхэм лфшӀлӀлэ чыплэхэр языгъэгъотырэ Гупчэр, нэмыклэхэри) лф ащашӀлэ, шхын стырхэр алэклагъэхъэх, ящыклэгъэ щыгъынхэр арагъэгъотых. Нэбгырэ 238-мэ лф ашӀлэнэу фаехэу Гупчэм зыфагъэзагъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 65-мэ ясэнахъат епхыгъэу лфшӀлӀлэхэр къафагъотыгъэх, нэбгырэ 19-мэ лфшӀлэ-ныр рагъэжъагъ. Украинэм щыщхэр охътэ гъэнэфагъэклэ зыщалыгъыхэрэ пунктхэм зэкӀэмкӀи тонни 5 фэдиз хъурэ гуманитар лӀпылэгъур кьалэклэ-хъагъ. Предприятиехэм ыкӀи организациехэм япашэхэу шӀушӀлэ лфшӀхьабзэм чанэу кыхэлэжъагъэхэм Къумпыл Мурат ирээзныгъэ гушылэхэр апигъохыгъэх.

Нэужым муниципальнэ образовани-ехэм япашэхэм Украинэм зышъхьэ кызыхыжъхы Адыгеим къэкощыжъхэ-

рэм зыщыпсэуштхэ чыплэхэр къазэрафагъотыжъхэрэм, лӀпылэгъу зэрафэхъухэрэм акӀлупчӀагъ Премьер-министрэр.

— Непэрэ мафэм ехъулэу анахъ лфыгъо шъхьалэу тӀлэхэм мы гумэклыгъор ащыщ ыкӀи АР-м и Лышъхъэ ащ лӀэшэу ыналэ тет. Арышъ, зэхэмы-фыгъэ лф горэ кыкӀыжъхы, мыщ епхыгъэу лажъэрэ кӀулыкӀухэм псын-клэу макъэ яжъугъэлун фӀае, — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

Джащ фэдэу Премьер-министрэм пашэхэм аналэ тыраригъэдзагъ охътэ гъэнэфагъэклэ зыщалыгъыхэрэ пунктхэм ащылэхэм ыкӀи ялахылыхэм адэжъ арысхэм лфшӀлӀлэ чыплэхэр къафэгъотыгъэнхэу. Ащ нэмыклэу пашэм пшъэ-рылъэу кыгъэнэфагъэхэм ащыщ чыплэ кӀин ифагъэхэр зиунагъо изыгъэсы-хэ зышӀоигъохэм адэжъ ащэнхэу. Непэрэ мафэм ехъулэу унэгъо 400 фэдизмэ ащ фэдэ лӀзын кьатыгъ.

Жьоныгъоклэ мазэм щылэгъэ псыкьи-уным Кошхъэблэ районым икӀоджэ псэупӀэхэм зэрарышхо арихыгъ. Псыхъо-хэу Лабэ, Щэхъураджэ, Фэдз янэп-кӀхэм къадэкӀыхы псэупӀэхэм псыр акӀлэхъагъэх, унэгъуабэмэ зэрар зэрарихыгъэм нэмыклэу, социальнэ мэхъанэ зилэ псэуальэхэм, гъэсэныгъэм ыкӀи культурэм иучреждениехэм иягъэ аригъэкӀыгъ. Гумэклыгъохэр зэрэдагъэ-

зыжъырэ шыклэм Къумпыл Мурат кӀлупчӀагъ.

Зэрарэу цыфхэм къафыхыгъэм идэгъэзыжъынкӀэ Урысые Федераци-ем ирезервнэ фонд щыщ ахъщэ къа-фитӀупщынэу федеральнэ гупчэм кы-гъэгугъагъэх. Зэрарэу кьалытагъэр зэкӀэмкӀи сомэ миллион 69,5-рэ мэхъу. Ащ нэмыклэу гъогу зэпырыкӀыплэхэу, автомобиль гъогухэу ыкӀи лӀэмыдж-хэу псыкьиуным зэцигъэкъуагъэхэр охътэ клӀкӀым кыкӀлоцӀ зэтырагъэп-сыхъажынэу Къумпыл Мурат къа-фигъэпытагъ.

Нэужым бжыхъэсэ лэжыгъэхэм ял-ухыжьи республикэм зэрэщыклорэм Пре-мьер-министрэм зыщигъэгъозагъ. АР-м мэкъу-мэщымкӀэ иминистрэу Юрий Пет-ровым кызырӀуагъэмкӀэ, гектар мин 94,7-рэ кызылэзыбытырэ бжыхъэсэ лэжыгъэхэм ыкӀи гектар мин 51-м тель рапсыр республикэм шыӀуахы-жъынэу щыт. Непэрэ мафэм ехъулэу хъэм иугъоижъын ыкӀэм фӀкӀуагъ, гурытымкӀэ зы гектарым тельытагъэу центнер 35,5-рэ кырагъэтыгъ. Коцым илухыжъыни хъызмэтшӀлӀлэхэр фежъа-гъэх. Мы мафэхэм яхъулэу зэкӀэмкӀи лухыжыгъэр гектар мин 18,6-рэ мэхъу. Лэжыгъэ бэгъуагъэ кызыхыжъыхэрэр Джэджэ, Кошхъэблэ, Красногвардей-скэ ыкӀи Шәуджэн районхэр арых.

— Лэжыгъэм илухыжъын тыдэмы-гуӀэмэ, ащ ипхъын класэ хъушт. Техни-кэмкӀэ амал дэгъухэр тӀлэхэ хъугъэ, арышъ ар дгъэфедэзэ лэжыгъэр нахъ псынклэу зэрӀутхыжъыштым тыпылын фӀае, Ащ елытыгъэшт лэжыгъэм идэ-гъугъэ ыкӀи чӀэнагъэу фэхъуштыр, — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

КИАРЭ Фатим.

АР-м тыкъэзыуцухъэрэ дунаим икӀэухъумэклэ, чыопсым икӀэкӀуаплэхэмкӀэ ыкӀи ошӀлэ-дэмышӀлэ лфхэмкӀэ и ГъэлорышӀлӀлэ кызырӀэщытӀуагъэмкӀэ, зышъхьэ кьэзыхыжъэжыгъэу къащагъэ а пчъагъэм зэхъоклыныгъэхэр охътэ клӀкӀым кыкӀлоцӀ фэхъунхэ ыльэкӀышт. Сыда плӀмэ, беженцэхэм ащыщхэр нэмыкл субъектэу ялахылы-гупсэхэр е янӀуасэхэр зыдэщылэхэм загъэзэжъэу кыхэкӀы, унэгъо имыкӀоу къэкӀложыгъэхэм ащыклэщтыгъэхэри къахэхъажыых.

Пстэури лӀпылэгъу афэхъу

НахыпӀэ кызырӀуагъэу, Украинэм кыкӀыгъэхэр лӀзӀплэ-зыгъэлсэфӀлэхэу «Анастасия» зыфилорэм, «Шапсыгъэм», нэж-лужъхэр зыщалыгъэхэ Унэм

икорпусхэм ащыщ ачӀагъэтыс-хъагъэхэу ащӀпсэуш. Бэдзэ-огъум и 3-м нэбгырэ 95-у къа-щагъэр станицэхэу Ханскэм-рэ Новосебастопольскэмрэ

ащагъэпсыгъэ пунктхэм ачӀагъэ-тысхъагъэх. Ахэм социальнэ лӀпылэгъоу ящыклагъэр респуб-ликэм ареты, УФ-м имигра-ционнэ кӀулыкӀу и Къутамэ,

цыфхэм лфшӀлӀлэ ягъэгъотыгъэ-нымкӀэ Гупчэм, нэмыкл кӀу-лыкӀу зэфэшъхьафхэм, чэци мафи плӀми хъунэу, лф адашӀлэ. Ау ахэм ямызакъоу, цыфхэу

республикэм исхэри беженцэ-хэм лӀпылэгъу афэхъу. Гушыл-лэм пае, беженцэхэм зыщып-сэунхэ унэ аратыным фэхъа-зырхэу нэбгырэ 400-м ехъу-мэ зарагъэтхыгъ. Ащ фэдэ шӀоигъоныгъэ зилэхэм япчъагъэ хэхъо зэпыт. Мыекъуапэ имы-закъоу, республикэм инэмыкл районхэм кьалэхэм псэупӀэ кьэзытынхэр мымакӀэу къа-дэкӀыгъэх. Урысые общественнэ организациеу «Урысые Къащ Плъыжъ» зыфилорэм и Адыгэ шӀольыр къутамэ Украинэм кыкӀыгъэ беженцэхэм апае кышызӀуахыгъэ счетым мафэ зытӀушым кыкӀлоцӀ сомэ мин 300-м нэсэу цыфхэм кызыр-рарагъэхъагъэри кьӀуагъ.

Ахъщэу счетым кырагъа-хъэрэм имызакъоу, гъомылап-хъэклӀи, щыгъынхэмкӀи, нэмыклэу ящыклагъэхэмкӀи Адыгеим исхэр мымакӀэу аделэх, зӀозӀэпӀуц-жыым ыпкӀ кыкӀлэу егъэзы-гъэклэ зышъхьэ кьэзыхыжъэ-жыгъэ цыфхэм ящыклэгъэ пстэури икӀоу агъотыным рес-публикэ пашэхэм лӀэшэу аналэ тет.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Налщык **щызэнэкъокъугъэх**

Ильэсипл хуьгэу Темыр-Кавказ федеральнэ шольырым лъпкыбзэхэмкэ иклэегэджэ ныбжыклэхэм зэнэкоьку афызэхашэ. Гьэрэкло апэрэу Адыгеир мы зэнэкоькум хэлэжыаг. Ар кьалэу Грознэм щыкыуаг. Зэнэкоькум хэлэжыаг Мыекьуапэ игурыт еджаплэу N 20-м иклэегэджэу Анцоко Сурэт ыкы зы лъэныкоьклэ анахь дэгьоу кыхагэщыаг.

Мэкьюгъум и 27-м Налщык зичэзыу зэнэкъокъур шыкӀуагъ. Ащ хэлэжьагъ Джыракъые гурыт еджаплэм адыгабзэмрэ литературэмрэкӀэ икӀлэзегъаджэу Къэгъэзэжь Сарет. ЗэкӀэмкӀи кӀлэлэгъэджи 9-мэ ялэпӀэсэныгъэ зэнэкъокъум кышцӀагъэльэгуагъ.

Зэнэкоькур лъэныкъуищэу зэтеутыгъагъэ. А зы мафэм кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэхэм мастер-классхэр къатыгъэх, кIэлэегъэджэ сэнэхъатэм нэмыкIэу Iэлэзсэныгъэу ахэлъыр къагъэлъэгъуагъ. Зым ордэ къылуагъ, адрэр къашъуагъ, ящ-нэрэр театралнэ гъэуцугъэм хэлэжьагъ. Лъэныкъуицим дэгъоу Сарет закыцигъэлъэгъуагъ. Ящэнэрэ зэнэкоькумкIэ жорим хэсхэр IэлэещкIэ IэшукIэ, къурамбийкIэ, адэгъэ къуаекIэ ыкIи бахъсымекIэ ыхъэклагъэх. Залым чIэсыгъэ

цйфхэри адыгэ шхыныгбохэм ахэфагэх. Къэбэртэе-Бэлкъар Республикэм игуры еджанлэхэм адыгабзэр ащазыгэхьырэ клэ-лэегаджэу залым члэсыгээр

кӀощт мыщ фэдэ зэнэкьокьур
зыщыкӀощтыр Дагъыстан ары.
(Тикорр.).

Сурэтхэр зэнэжыокъум кыы-
шытырахыгъэх.

Аужырэ ушэтыныр **maklo**

Еджапlэхэм кьачlкlхэрэм зэтлгьоу атырэ ушэтынхэм яаужырэ уцугьоу, lахтедзэу кьафагэнэфагэр мы мафэхэм маklo. Ахэм ахэлэжьэнэу тиреспубликэлэ фитыныгэ злэу зыкэзыгэлэзгьуагэр нэбгыритlу нылэп. Зэрэ Урысыеу пштэмэ, нэбгырэ 93-рэ зэрэхьурэр.

лахьтедзэу уахътэу агъэнэфагъэм къыхи-
уытырэ ушэтынхэм хэта ахэлэжьэнхэ фит-
хэр? Ахэр блэкыгъэ илъэсхэм еджаплэр къэ-
зыухыгъэху джы апшээрэ еджаплэхэм ачла-
хъэхэ зышлоигъохэр, лэкыб къэралыгъохэм
къарыкыжьыгъэху ушэтыным иохътэ шъхалэ
хемыфагъэхэр е ушэтынхэм ягъом лъэшэу
сымэджагъэхэр арых.

Апшээрэ еджаплэхэм ачлэхьаштхэм ятхыль-хэр мы мазэм и 25-м нэс алахыцтых. Іахь-тедзэ экзаменхэр бэдззогьум и 16-м аухы-

цтх. Арыш, зэхэцкхэм зэралытэрэмклэ,
тхылхэр атынхэу игьо ифэштх.

Бэдээогум и 7-м урысыбээр, химиир, информатикэр, тыгууас хысалпыр, географиер, лэклиб кээралыгуабээхэр атыгэах. Неуш обществознаниер, литературэр ыкли физикэр атыштыах. Бэдээогум и 14-м биологиемклэ ыкли тарихымклэ ушэтынхэр клоштыах. Мы мазэм и 16-р эклэ предметхэмклэ мэфэ тэдээ агээнэфагэ.

СИХЪУ Гощнагъу.

СОЦИАЛЬНЭ ЮФЫГЪОХЭР

Спартакиадэ афызэхацэ

Ильэсибл хьугъэ мыщ фэдэ лoфтхьабзэу сэкъатныгъэ зилэ клэлэц'ыклухэм афызэхашэрэр Адыгеим зыщырек'оклырэр. Адыгэ Республикэм лoфш'энымк'э ык'и социальнэ хэхьоныгъэмк'э и Министерствэ ык'и физическэ культурэмрэ спортымрэк'э Комитетыр ащ ик'лэщак'лох.

Зипсауныгээ пыч фэхүүгээ
клэлэцлүлүхэр шылэныгээм
фэгэчэфыгээнхэм, алуучлэ хэ-
гээхыогэным, ялэгүүхэм нахь
апэблагэа хьунхэм афытегээ-
псыхыагээа ахэм афэдэ лош-
шлагээхэр.

Бэдзэогъум и 16-м Адыгем шыкшот республикэ спар-

такиадэр къяралыгъо програм-
мэу «Адыгейм шыпсэхэрэм
социальнэ лэпылэгъу ягъэгъо-
тыгъэныр» зыфилоу 2014 —
2016-рэ илхэсхэм ателытагъэм
игъэцэк'эн къыдыхэлпытагъэу
зэхэхэ. Мы зичэзыу спарта-
киадэм илхэси 8-м къышыуб-
лагъэу илхэс 18-м нэс зы-

ныбжь клэлэцыкы 72-рэ хэлэжьэшт, Мыекъуапэ дэт СЛЮСИОР-у N 2-м ар шыкышт.

Клэцэцкык улхэ командэ-командэуи, зырызэуи зэнэкьокъуштых. Адыгэ Республикэм loфшэнэмклэ ыкi социальнэ хэхъонгэмэкi и Министерствэ ипресс-къулыкыу кыыз-рипорэмклэ, спартакиадэм хэлажьэхэрэм зэкiэмi шухьаф-тынхэр аратыштых, телоньгэ кындэзыыхэрэм медальхэр, дипломхэр афагъэшъошэштых.

ЖАКІЭМЫКЪО
АМИНЭТ.

ЗЕКІОНЫР

Къушъхьэхэм
зэпэблагъэ ашыгъэх

Нэбгырэ 84-рэ хүүхэу Ставрополем кыраащыхи, ньбжыклэхэр бэмышлэу Адыгейм кьащэгъагъэх. Къушхьм ащэнхэр, зарагъэгэпсэфыныр ыкiи гьогу мыпсынклэр зэпарарагъэчыныр ары пшэрыльэу зэхэщаклохэм ялагъэр. Ахэр Адыгэ Республикэм спорт зеклонымклэ и Федерациерэ бзэджэшлэным дихьыхыхэрэ клэлэцылкүхэм loф адэзышлэрэ ньбжыклэ общественнэ организациеу Ставрополь краим илэмрэ ялофышлэхэр арыгъэх.

КъэкӀуагъэхэр зэкӀэ ибагъэх,
илъэс 12 — 18 аныбжьыгъэр.
БгъуитӀури зыфӀэягъэр ахэр
обществэм хэщэжьыгъэнхэм
фӀаш цыфхэр зэрэзэхӀтхэр нахь
къагурыӀонуу къушъхьэхэм аха-
цэнхэшъ, зарагъэушэтыныр ары.
Къушъхьэм ухэтӀу километрэ
пчъагъэ пкӀуныр ыкӀи ащ чэщхэр
къыщипхынхэр псынӀкагъоп.

Зэрэггүйгэагээхэу, клэлэцлэ-
күхэм язекүаклэхэр зыпкь игэ-
уцожыггэнхэмклэ реабилитаци-
оннэ зеклоном ишуагээ кээ-
күагь. Ахэр мэфэ заулэрэ
күушхьэм хэсыгэх. Аплэр ма-
фэм километр 18 аклүи, чэ-
щым зерылыштхэ палаткэхэр
ээделэжхээз агээуцуггэх. Ятло-
нэрэ мафэм күушхьэу Фышт
дэкюаггэх. Ящэнэрэ мафэм
Тыгьмынгс еклүрэ льягом рыкло-
хээз, күушхьэ льягэм тет хыкьу-
мэм нэсыггэх ыкли ягуапэу ащ
зышаггэпскыгь. Нэужым кялэу
Шьачэ күаггэх, Олимпиадэр
зышкылоггэ чыплэхэр кьагагээ-
льгугггэх, етланэ ащ икыхи
Ставропольем агээзэжыгь.

Адъегым спортнэу зеклэным-кэ и Федерацие ипашэу Дмитрий Кузнецовым кызэрипорэм-кэ, Ставрополем иныбжьыкэ обществэннэ организацие обществэм димыштэрэ кэлэцылык-хэр ильэс кьэс чыплэ дахэ

горэм ецэх. Илъэс зауэлкIэ узэкIэлэбжымэ, «я 30-рэ кyuшхэ гьогукIэ» заджэхэрэм тетху кyuшхээхэр зэпачхи, хым екIоллэгьагьэх.

«Къушхъэм кӀалэхэр шыз-
делжыынхэ ыкӀи шызэфэсакы-
жыынхэ фаеу мэхъу. Ахэм
адэкӀоештхэми, ящыкӀэгъэшт
пкыгыӀохэр дахыештхэми,
нэмыкӀ лофхэмкӀи зэфэсакы-
жыыхэу рагъажьэ. Узэкъотмэ,
сӀд фэдэр лофыри нахь
псынӀкӀу зэрэбгъэцкӀэштыр
къагъурылагъэу къысшӀошӀы», —
елӀо Д. Кузнецовым.

Мыш фэдэ зеклонхэр уры-
сые-америкэ программэу Став-
ропольер зыхэлажэрэм кы-
зэрэдилытэу зэхашэх, зэзэгы-
ныгэ зэдашыгэу loф зэдашлэ.

Клалэхэм Америкэм кыкылыгээ нэгбыриш ахатыг. Ахэм аклугээ гьогухэри, кьушхьэм идэклоени ашлокыныг, ушэтынхэм икьоу атегьэпсыхьэгьагьэхэп. Ау мыхьо-мышлэхэм дахьыхырэ сабийхэм тикьэралыгьо lof зэрэчадашлэрэр зерагьэшлэнэу фьагьэхэти, кьадэхьугь. Клалэхэр зэккэ зэкьугьэх, дэгьоу загьэпсэфьыг, зеклоньэр ашлогьэшлэгьоныг ыкли алэньгьугьэ пстэуи агьэрэзагьэхэу агьээзжыыг.

Үздэщылэр ашлэн фәе

Адыгеим икьушьхьэхэр зэ-
рагъэльэгъунхэу ыкӀи зыщагъэ-
псэфынэу къэкӀорэ цыфхэр
зекӀэ ахэм ащызекӀошунхэм
тегъэпсыхагъэхэл. Ахэри, нэ-
мыкӀхэри къушьхьэм хэхьан-
хэм ыпэкӀэ къэгъэнэжъэкӀо от-
рядхэм якӀолӀэнхэшъ, зарагъэт-
хынэу шыт.

Къыгъэнжыакохэм зызыгъа-
псэфынэу къакохэрэм ренэу
агу къагъэклыжыи къушъхьэхэм
зэрашъсакынхэ фаехэр. Ахэм
ахэгъошъхьэхэрэр ыкли ашы-
фкъошхэрэр къызэрэхэкыхэрэр
зэкълэи тэшлэ.

Урысые Федерацием ошлэ-
дэмышлэ йофхэмклэ икъяралыгто
Гъэлорышланлэ икьутамэу Ады-
геим шылэм ипресс-кьюпыкы
кызырилофхэмклэ, чыфхэм зызы-
клагагъэтхын фаер кьушъхэм
зыхахэхэхклэ зыдэщылэхэ чы-
плэхэр ашлэнхэу ыкלי, ищы-
клагъэмэ, псынклэу лэпылэгъу
афэхьунхэу ары.

Къушъхьэм хэхъанхэ хьумэ,
кыхахырэ гьогум елъытыгъэу,
ар зыщышынагъор, зэпычыплэ

кынэу илэхэр зыфэдэхэр кьа-
фалотэштых, уээрэзыфэсакы-
жын фэе шыкылэхэр кьарало-
штых. Джащ фэдэу мэфэ благъ-
хэм ом изытет зыфэдэштым
шагъэгъозыштых, агъэфедонэу
аштэгъэ пкыгыдохэр ауплэкъл-
штых, гумэкългъо хафэхэмэ кьэ-
гъэнэжыкълэхэм макъэ кьазэ-
рарагъэлустыр, лээзэгъу уцхэу
аштэгхэр, нэмкылхэри афа-
лотэштых.

Зыгыгэпсэфынэу Адыгеим
икъушхьэхэм ахэхьэхэрэр зы-
щатхьэхэрэр чыппитлү мэхьух.
Зыр: **кьалэр Мыекьуапэ, ура-
мэу Глухоир, 3, ошлэ-дэмьшлэ**
Юфхэмклэ Адыгеим илхьыокло-
кьэгьэнэжьэкло куп, телефоныр
— 8 (8772) 52-32-01. Ятлонэрэр:
Мыекьопэ район, лхьыхьокло-
кьэгьэнэжьэкло купэу «Лэгьо-
Накь», телефоныр — 8 (928)
462-05-45. Кьэгьэнэжьаглохэм
кьызэралорэмклэ, мы лъэхьа-
ным зыгэпсэфэкло куп 14-мэ
зарагьэтхыг, ахэр нэбгырэ 200
фэдиэ мэхьух.

(Тикорр.).

Шхыным нэклир псынклэ кып-фишыни, кыпфигэкиныни ылэкышт. Ар тэрэзэу бгэпсымэ, нэклим нахь нахь гуахэо хэпхышт, угуки пшхэкли ямызакъоу, пкышшолымкли кыабзэ ухушт.

Нэклир мышхэ (голодание) кьоды-енэу шытэп. «Нэклир сыубытыныш, мэлэклэ зызгьаллээ оды зысшышт» плоныр динимкли псауныгэмкли тэрэзэп. Ухэлэжыны ыкли сэрашэ пшыни фэй. Узшышхэнэу шыт уахтэу диним кыдилытэрэм ушхэн фэе. Адрэмклэ, «непэ сышхагэпыш ыкли неуши сынэклиштыш, нычэпэ хэшы-кыгызу лэшл-лушлоу бэ сшхын» плонэу шытэп. Шыпкэ, Нэклимэзэ, адрэ мазэм ялгытыгэмэ, шхыныр нахь маклэ шыггэн фэе, анахьэу гьэмафэм.

Непэ анахьэу кыхэзгьэцимэ сшлөгьор Нэклимэзэ мазэм адыгэ шхын-хэр нахьбэу шхыггэнхэ зэрэфэер ары. Ащ игугу бэрэ кьэсэшы, джы зынэклихэрэмклэ игьо дэдэу сэлгытэ, сыда плэмэ шхыным шуагэ кыхыным ыкли пкышшолымкли псынклэ кыт-шыхуным пэе анахь мэхьанэшхо зилэр тшхырем хэл пкыгыохэмрэ тиферментхэмрэ эклэхэмэ ары. Арэуштэу хуным пэе охьабэ ищыклагь. Илээс мин пчяггэрэ

цыфхэр чыплэу зыщыпсэурэм ыкли хьаклэ-кыуаклэу ащ

шылэхэм ахэшы-пыхэзэ, пшхы хуштыри, зэрар кыюзымыхыштыри кыыхагыгэу шыт. Ахэм кьап-кыырыкыгь хэтэрыклхэри, шагу-бзыухэри, былым-хэри. Етлани ащ даклоу, шхыныр нахь дэгьоу, лэшлоу, гохьэу зэрэгбгэхьазырышт шлыклэхэри кыыз-

лэклагьэхьагьэх. Джауштэу илээс мин пчяггэрэ тэри, адыгэхэм, тичыгу кышыкыхэрэм, былымэу тхуун тлэкыхэрэм ялытыггэу, тидин ыкли тичыф зэхэтыклэ диштэу ижыкыкэ кышгьэжыаггэу тлэкли-тлэклиуэ кыыхэт-хыггэу шхын зэфэшхьафхэу шлоггэшхо зилэхэр тилэх. Ахэр нахьбэу дгьэфедэнхэ фэе.

Кьэлоггэн фэе, нэклимэзэ шхын хэшыггэ шылэп, шхыныр диним ыкли уахтэу диштэн фэе. Нэклир гьэмафэм зытефэклэ, зынэклирэмэ анахь

Гьэцимклэ анахьэу псыфалэр зыгьэмаклэхэрэр щэхэкли гьомылапхьэхэу щхуур, айраныр, ряженкэр арых. Йогуртри дэеп, ау ащ нахь консервантыбэ хэлъ.

Мэфэреным мэлэклэ умылэнымклэ дэгьур крупэ зэфэшхьафмэ ахэшыкыггэ шхынхэм гьэцир адыкыгьоу бгьэфедээ пшымэ ары. Гушылэм пэе, адыгэ шхынхэм уахаллэмэ: фыгу, натрыф, е щэкрупэ, пластэм щхыуми е кьое цыными (маклэу шыуггэу), е

щэташхьэми дыкыгьоу. Крупэмэ ахэлъ углеводхэмрэ гьэцим хэлъ белоком-рэ («казеин» зыфалоу гьэцим хэлъ белоком шуаггэу илэмклэ шапхэ зытырахырэ, «эталон» зыфалорэ бело-кэу шыт) кьарыу нахьбэу кыуаты, ахэр нэгьу-клэтыим сыхьатих-сыхьатий фэдизрэ щэтклух ыкли глюкозу, аминокислотэу кьахэ-кыхэрэр цыкы-цыклоу лым хэхьэх.

Гьэмафэм, анахьэу Нэклимэзэ, мэхьанэшхо ил шхыным икьэбзаггэ ыкли шымышхэр, зэрар кыюзыхын зылэкышты пкыгыохэр, микроорганизмэхэм афырикужьэу хэмылхынхэм. Шхыныр шыггэклэн фэе, бэрэ гьэуцхы-лалэм дэтынуу шытэп. Хэтэрыклхэр ыкли пхээшхьэ-мышхьэхэр, анахьэу кьэщэфыггэ-хэр, чыжэу кыра-щыггэхэр, дэгьоу тхьа-кыггэнхэ фэе: псы пыоггэч кьодыклэ икьу-штэп, удэмышхьахэу зырызэу, чэрэзми, сэнашхьэми птхьакышты,

апэрапшлэу псы стырклэ, етлэнэ псы фабэклэ, тлэклирэ, сыхьатныкы горэм псы кьэбзэ фэбэм хэбгьэлхэми хушты. Зынэклихэрэм эклэм сафэлалэ Нэклимэзэ кьафэлсынклэнэу, ялэлухэр кьадэхуноу.

пшхы хуштытэп, мэлэ дэдэн фэй, зы лэжыбым кьемыхьоу, етлэнэ сыхьатныкы горэ зытешлэклэ, ушхэшт тлэкли нахьбэу.

фэшхьафмэ ахэшыкыггэ плэстэ шьабэхэр, клэнклэр, хэтэрыкл зэхэлъ гьэпаггэхэр ыкли нэмыклхэр, шхьадж ыгу зэрэрихьэу.

Непэрэзымафэм унэклиггэу утебанэу хэлэжы-гьом бэ

кын кьащыхуэрэр псыфалэр ары. Ар нахь маклэ пшыным пэе:

— пшхыштэп шыуггэр, гьэжыаггэр, шлогур;

— маклэ шыггэн фэе шьоушгыгур бэу зыхэлъ шхын-хэр (тортхэр, пирожнэхэр, конфетэхэр), адыгэмэ зэрэжэнэу, шьоур нахьбэу шыггэн фэе:

шьоум тхуу цы-нэрэ дэшхорэ хэлгэу урыхэ-лэжыми хушты, сэрашэмкли дэгьу;

— пхээшхьэ-мышхьэхэр, хэтэрыкл зэфэшхьафхэр нахьбэу кьэс нахьшлу;

— шхын пытэр нахь мэлэн, псынклэ-псылэр ыкли шхын шьабэхэр кьабэклинхэ фэе: лылэпс зэфэшхьафхэр клапхэу ялэу, джэнчыпс, натрыфыпс, крупэ зэ-

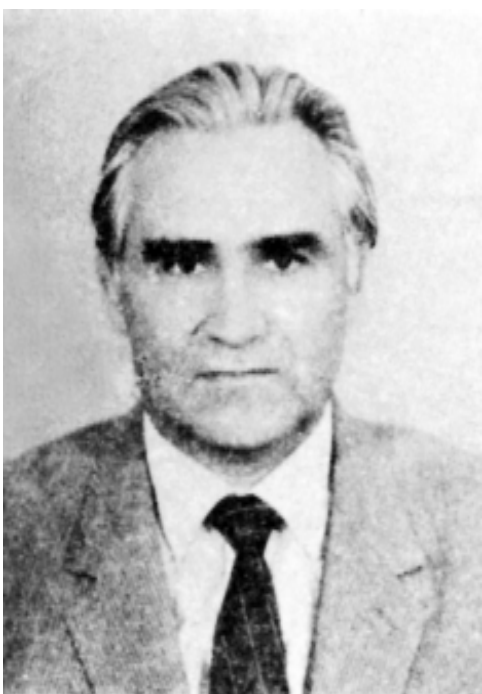

ау мыхьухэштыр газ зыхэт псы зэфэшхьафхэр ары. Нахь тэрэзыр нэгьу-клэтыи ферментэ нахь дэгьоу лф ашлэным фэшл шхынклэ ухэлэжыныр ары. Мафэ кьэс зэблэпхуэу, е пхээшхьэ-мышхьэхэ, е гьэщклэ ухэлэжышты.

Пхээшхьэ-мышхьэхэмклэ анахь дэгьух чэрэзыр, сэнашхьэр, абрикосыр, бананыр ыкли персикир. Ахэм «глюкоз» ыкли «фруктоза» зыфалорэ углеводхэр ахэлых, лым псынклэу хахьэх, глюкозуу шапхэу лым хэлхын фэер зэтыраггэуцожы, ащ шхьэкуцымклэ мэхьанэшхо ил. Етлани ахэм калий ыкли магний зыфэлпшты элементхэу гым ищыклаггэхэри бэу ахэлых.

Адыгэ кьэралыгьоу университетым научнэ-ушэтынхэмклэ институт идиректорэу, биологие шлэныггэхэмклэ докторэу, профессор Цыкыуныбэ Аминэт.

«Сакъэу сэкIу шырыт гъогур»

— ылогъагъ Хьамидэ, ар зыщыщыр усэу «Шу сэлъэгъу» зыцIэр, усакIом иапэрэ тхылъэу «Нэфыль» зыфиусыгъэм дэтыр ары. Шу ыльэгъурэр ихэгъэгу, дахэу, уц къашхъоу щэрэт, пшэхъо закIэу щылэныгъэр щымакIэми, ащ пае тын лъапIэ сыкIэхъопсырэн, сьд есшIэн сэ, ело ащ, «бгъэрадым» (медаль, орден зыфэпIощтхэр ары), «мыульыйми, гъучIы бзыгъ, сэ хэгъэгоу сызыщыщым сыщэлэфэ сыгу етыгъ». Шхъэихыгъэ гупшысэр иапэрэ амалэу Бэрэтэрэ Хьамидэ литературэм кыххэхъагъ.

Гупшысэхэм ямэхъанэ кызылхуыгъэнымкIэ, еплъыкIэр зыфэдэщтыр кыыххыгъэнымкIэ, ижабзэ ибайныгъэкIэ ыкIи шыкIэ-амалыбэу ащкIэ ыгъэ-федэрэмкIэ ыпшъэ укIожьын умылъэ-кIынуэ поэтическэ псалъэм фэлэпIас Бэрэтэрэ Хьамидэ. Усэм идэхъагъэкIэ, изэкIужькIэ ащ пэпшIын плъэкIынуэ адыгэ поэзиэм хэтыр бэп. Джыри фэшъаф лъэныкъу: поэтыр лъэшэу гупцIан, гъунэнчъэу зэкIэми цыхъэ афишIыщтыгъ, тхылъеджэм ыпашъхъэ зэкIэ зыкыщырилотыкIыщтыгъ, ащ игушIыгъэр сыдигъокIи цыфыгум ихъалэлыгъэкIэ ыкIи игушIуагъокIэ гъэфэ-бэгъагъэх. Мары ащ иапэрэ стихотворениехэм ащыщэу «Ощхыр къещхы» зыфилоэр щысэкIэ къэдгъэлъэгъон: зы гушIыи зэзылон зымылэкIырэ ныбжыкIитIоу шу зэрэлъэгъухэрэр язакъоу унэм исых, шхъаныгъупчъэм уиплIы-мэ, ошъур дыхэтэу гъэмэфэ ошхышхо къещхы. КIалэм рэхъатныгъэр къеуко: «Ощх къещхы». Мыщ дэжым уегупшысэмэ, а гушIыгъэр мэхъанэнчъэхэу ары кызырэрпшIошIырэр, пшъа-шъэми а гушIыгъэ дэдэхэмкIэ джэуап къетыжы («шыпкъэ, къещхы»), ар-мырми нафэба щалъэкIэ кыракIыхы зыфилорэм фэдэу ошхыр кызырэр-хырэр. Хъурэм гур къегъэбырсыры. Сьд шъула арэуштэу зыкIэхъурэр? ЗыкIэхъурэр ныбжыкIэхэм ачIыпIэкIэ ежъ природэр, ошхым зыкъозыушъэ-фэгъэ дунаир «къэгъушIэхэхъ» ары.

Ятлонэрэ тхылъым, ащ нэужым — ящэнэрэм поэтым ымакъэ, ащ итворческэ гъогу хэпшыкIэу нахъ зыпкъ ащIуцагъ ыкIи ащыпытагъ, а гъогум ищылэныгъи щыригъажыи, гражданскэ-философскэ Iофыгъо инхэм афэкуагъ. Философскэ шыпкъэу щыт усэхэу «Мыжъор гъырэн», «Хэти сешъугъурэн» зыфилохэу егъэшIэрэ шуагъэхэм ыкIи уахътэм зэхъокIыгъэу афэхъухэрэм, природэм ыпашъхъэ кIуачIэу щырилэм ыкIи кIочIаджэу кызырэрэкIырым, нэмыкIэхэми яхыплэгъэ гурышъэ-гупшысэхэр зыхэтхэр нахъ макIэу философичнэх, гушIыгъэм пае, усэу «Сшынахыжъ» зыфилоу, заом Iухыи къэзымыгъэзэжыгъэм фэгъэхъыгъэм егъэпшагъэхэмэ.

ТхылъыкIэу кыдигъэкIырэ пэпчъ нафэ хъушIыгъэ Iофыгъохэу ыкIи кылытэхэрэмкIэ поэтыр нахъ темыщыныхъэу ыкIи ицыхъэ зытелъыжъэу ылъэ зэрэтеуцощтыгъэр. Ащ игурышъэ-гупшысэхэм анахъ чIыплэшхо ащызыубытыщтыгъэхэр шIугъэр, эфагъэр, псэ зыпыт щылэныгъэр зыхэлъ пстэури ары. Шулъэгъуныгъэм ехылапIагъэу ытхыгъэхэм зэрашIытIэ-гъурэм фэдэу сыдырэ Iоф ехылапIагъэу ытхыгъэхэми, поэтым ыгу ихыгъэу ыкIи хъалэлэу ащыщыт.

«ХъакIэщ ныкъошIыр» зыхэм поэмэу, адрэхэм стихотворение инэу алытэ. Ар сюжет зилэ произведениеу усэкIэ тхыгъэу щыт ыкIи эпическэ творчествэм ишэпхъэ пстэуми адиштэрэ поэмэу лъытэгъэныр ифэшъуаш. Сюжетыр кызырэкIоу гъэпсыгъэ. Кышъэ-нышъ, иунагъокIэ щыпсэун ыгу хэлъэу ары Хъарунэ хъакIэщыр ыгъэпсэу зыкIыригъэжыагъэр. Ау заор къежыи, ащ ащагъэу щыфэхыгъэ Хъарунэ а хъакIэщ ныкъошI дэдэм цагъэежыгъ.

Ипэублэ кышъежыагъэу уегупшысэн хъумэ, поэтым игурышъэ-гупшысэрэ ыгу изытет зэрэхъугъэмрэ кызыпкъыры-кIыгъэхэр хъугъэ-шIэгъэ тхъамыкIагъор ары — инасып лъымылэсэу кIэлэ ныбжыкIырэ заом экIодагъ. А поэтическэ сюжетым ифилософии зыхэлъыр, ары пакIошъ, исоциальнэ ситуациеу лъэшэу зэпэкъудыгъэм изакъоп — мыщ дэжым поэтыр мысэхэми, лажъэ зымылэхэми алыхъурэн, ащ ыналэ зытыригъэтырэр а ситуациеу зэкIэ цыфхэм агъэлъэпIэрэ шуагъэхэр кызы-щырамыдзэжъхэрэм «джабгъу нэпкъымрэ сэмэгъу нэпкъымрэ» азыфагу IокIэ куу шынагъоу ил хъугъэм акъылыгъэ зыхэлъ идеем чIыплэ зэрэци-мыгъотырэр ары нахъкIэ.

Ары пакIошъ, зыгъэпсынуэ езыгъэ-жыгъагъэр фэхи загъэтылIыжъ нэужым хъакIэщым ишIын аухыжыгъэп — тихъакIэщхэр зэрэныкъошIыхэу, сыдэу къэхъу-хъужымыи зэкIэми тэ ахърэт дунаим тыкIожьыщт ныла? — алоштыгъэнкIи пшIэштэп.

О, цыфыр, уигупшысэ дэкIы пшэ-сым, ау сыда дэхъагъэр джырэ нэс гу пстэуми арыплъхъан зыкIэмылэкIыгъэр? Хъарунэ ихъакIэм фэдэу, дунаир икыу шыпкъэу гъэпсыгъэп, ар зэрэныкъошIэу къэнэжыи, ащ щыпсэурэ цыфми джыри бэ ищыкIагъэр зэрифэшъуашэм тетэу щылэ хъуным пае. ГумэкIыгъошхом хэтэу, ыгу елэжъэу поэтыр къэупчIэ:

Сыдигъо зым зы цыфыр фимы-убэу,

Зы тыгъэр язэфэдэу чым щыхъун?
Зэпстэуми зы гушIуагъор янасы-пэу

Дунаир ащ кIэгъушIоу сэ слъэгъун?

Дунаир ин дэд, ар кыгурылуагъ поэтым, анахъ мэхъанэшхо зилэ ыкIи драматическэу щыт шыпкъагъэу ар ыштагъ. Ащи нахъ мымакIэу поэтымкIэ драматическэу щытыр а дунэе ин дэдэм щыпсэурэ цыфыр зымы ымы-уасэу, сэпэцэ цыкIужьыем фэдэу зэрэщыщытыр, а дунаишхом ыдэжъ кыкIэу зы гушIуагъо гори, жъалымыгъэм текIонымкIэ амал гори кы-зэрэлэклэмыхъэрэр ары.

ТхъамыкIагъо кытехъухъаныр зинэшэнэ а дунаим зы IахъкIэ зэрэ-щыщым елпытыгъэу игупсэ унэ ехылапIагъэу поэтым бэ ытхыгъэр: усэхэм яциклэ пчъэгъабэри, тхылъ шхъафи («Сикъуаджэ итхыд»). Ахэм кызыщатегушIырэ къуаджэр — чIынэлъэ псау, дунэе хэгъэушъхъафыкIыгъэу кы-щыкIырэ чыг цыкIум, чыгу залэм афырикъужъэу ащ ыгу пэблагъэх ыкIи илIаплэх. Зэманым зэкIэ щыхъушIэгъэ хъугъэ-шIагъэхэм ежъыри, икъуаджэу Къэзэныкъуаий ащаухъагъэп; джы а къуаджэр IэрышI хым ылъагъэ хъугъэ. ЗэкIэри зэсэжыгъэхэ гушIыгъэхэу прогрессым пае ар ищыкIагъэу зэрэщы-тым фэгъэхыгъэхэми, «къуаджэхэм адэтыгъэ унэхэм анахыи нахышIухэм ачIагъэтысхъащтых» зыфэпIощт гушIы-лэхэми агъэбылIынхэ алъэкIынуэ щы-тыгъэп къоджэ щылэкIэ-псэукIэу зэ-хакъутэрэм ыгу зэрэфэузырэр: «Урам-хэм сыкъашIэжыгъэу IаплIыкIэ кыс-пэгъокIышIтыгъэ», «СэшIэ сэ, сикъуаджэ, угу ицIыкIугъом уадэжъ сыкъызэрэ-кIорэр, — зэкIэми зэдытигугъоу ар орэхъу». Е тштэн стихотворениеу «СикIай» зыфилоэр: «IаплI кысащэкIымэ ашIоигъоу уикуамэ пэпчъ зыкысфе-щэи», — гукъэкIыжъхэр гугъэузых, гугъу-гупшысэхэр мыупэбжыжыых. Джыри зы стихотворение «Чыгъэр исэупкIыжыых» пшъхъэпэ шыпкъэу тхыгъэу:

ЩисэупкIыжыых чыгъэр сицагу,
Ощыр слэклэпIэ къеорэм фэд.

Сыушъэфырэн, нэпсыр кыс-шIуакIо,

Ауми елэшъ, мыпшъэу ошыр кьелэт.

Силэгъу чыгъэр чIыбгъэм жэха-фэх,

Ящэлэ макъэ сыгум кыххэо.

Тыдэ кысфекIи ащ фэдэ мафэр,
Сьд пай есшIыли садым сэ зао?

(н. 54-рэ).

СадыкIэ ыгъэтIысыным паеп, кIымэфэ лыгъу-лыстым гъэстыныпхъэ фыщэкIэкIэ арэп, чыгъхэм яжъау зыхатэ тыри-дээрэ гъунэгъу хъацэм ыпкъ кыкIыкIэ арэп пхъэшъхъэ-мышъхъэ чыгъэр зы-кIыриупкIыхэрэр — ар зилажъэр IэрышI хыр агъэпсынуэ зыгу кыхъагъэхэр ары нахъкIэ. Обзэгъум иеогъу пэпчъ поэ-тым ыгу егъэузы ыкIи кын регъэ-лъэгъу, сыда зыпIокIэ ащ илириче-скэ лыхъужъ риупкIырэр садым дэт чыгъэр арэп, ежъ ышъхъэкIэ иблэкIыгъэ уахът, ежъ ышъхъэкIэ ылъапс, ежъ инэпкъ арых нахъкIэ ыкIи ащ кыгурэлэ садыр шымылэжъ зэрэхъурэм зэкIэри зэрэдэкIодыщтыр. Идеологиеу зэрыгъо-зэн фаем ылъэныкъокIэ дыреплэкIызэ, соцреалистическэ тхэкIэ-зекIуакIэм ди-хыхызэ, фэмыхъукIэ поэтым ыгъэ-

федэрэ гушIыгъэ нэплэхъхэм: «къэкIышIтых джыри сичыгъхэр, джашыгъум нэмыкI орэдхэр къэсIощтых» зыфилохэрэм поэтым ыгу щышIэрэр агъэбылIын алъэкIырэн ыкIи ащ пае стихотворе-ниер зэриухыжъырэр кызырэрэгъэ-жыгъэ гушIыгъэр ары: «Сицагу щисэ-упкIых чыгъхэр».

Адэ дэхъагъэр ауштэу, щыбгъэзыен умылъэкIынуэ кIодыпэнэу фэухэсыгъэ-на? Адэ егъэзыгъэ кIуачIэкIэ зэра-дэзекIохэрэр, зэхэкъутэныр дэхъагъэм нахы нахъ кIочIэшхонха? А егъэшIэрэ упчIэу зэшIопхын умылъэкIынуэ алъы-тэрэр Хь. Бэрэтарым ыпашъхъэ бэрэ кьеуцо — етIани мыщ дэжым ащ зызэрэфигъазэрэр гурышъэ-гупшысэ «нэкIыхэмкIэ», интеллектуальнэ шIы-кIэкIэ философиием кытегушIыгъэ арэп — тэры шыпкъэм природэм тызэрэ-фыщытым кыыххыгъэ щысэ нэрылъэ-гъухэмкIэ ары нахъ:

Мэзым кыкIэнагъэу мэстышъ, мэ-сты,

Стафэр жым щэлъатэ, зэрелъа-сэ,

МэшIобзый быбатэм зэкIилыпIэу,
Чыпэ гъугъэр гъызэ зылуелъашъо.

Шъофыр Iугъо шIуцIэм зэлъиш-тагъ,

Тыгъэр Iугъо пшэсым хиубытагъ.
Иушъхъэр кыыристыхэу сэ мэшIо-жыыр

Сфэмыхъужъэу мары зылусцагъ.
(н. 70-рэ).

Мыщ дэжым экологием илофыгъоп поэтыр ащ фэдиэу зыгъэгумэкIырэр, лирическэ гупшысэм а темэри кы-хеубытэ нахъ мышIэми. МашIор — щылэныгъэм, фабэм якъэкIуапI, ары цыфыр щызыгъаIэрэр, ау джащ фэ-дэуи ащ екIодылэ. Поэтым цыф на-сыпымрэ гушIуагъомрэ ядунай икIэ-рыкIэу, фэшъафэу егъэпсы: ны ныб-жыкIэм, ащ фэдэу дунаим тетыр ежъыр закъор ары пIонэу, дунаим ыгурэ иакъырэ ылыгъхэм фэдэу природэм ишъэфышхо кыпкъырыкIыгъэ исабий ыбгъэ кIэлъэу ылыгъ. НыбжыкI нылэп джыри ар, ау дунаир зэрэгъэпсыгъэм ианыхъ шъэфышхоу мэхъанэ: ин дэдэ зилэр — щылэныгъэм ишъэф — ыушэ-тынэу ыкIи зэхышIэнэу игъо ифагъ. Тызэсэжыгъэ пкъыгъохэу мафэ къэс тлэгъухэрэм, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим ихъугъэ-шIагъэхэр джауштэу ыгъэфэ-дэхэзэ, гур кылытэнуэ, поэзием ифэ-шъуашэу кытIлошIыхэрэм Хь. Бэрэ-тарым ежъ идунай ахешыкIы. При-родэр хъалэлэу къетагъ Хь. Бэрэ-тарым а амалыр кызырэрэхылъагъэмкIэ — дэхъагъэр ылъэгъушIыгъэ ыкIи ыкIуа-чIэкIэ ащ фэбэнэн ылъэкIышIыгъ. Iужъубэу зэхэлъ дунаир ежъ кызы-ригъэлъэгъон ылъэкIышIт гушIыгъэр ащ шIуцэу кыгъотыгъагъ. Талант шып-къэ зыхэлъыр, природэм кыхылтхъэгъэ сэнаушыгъэр зылэкIэлъыр ары нылэп усэ пIышъо хэшыкIыгъэхэу сонетыр, сонет Iэарамыр ытхынхэр кызыдэхъу-гъэр, Хь. Бэрэтарым ыпшъэ укIожьын умылъэкIынуэ ахэр адыгэ поэзием щигъэпсыгъэх.

Попэн хъумэ, Хь. Бэрэтарым усэ зэхэлъхъаным — народнэ-мэкъэ сти-хиэмрэ джырэ гушIыгъэ пычыгъо-ударнэ усэ зэхэлъхъаным иамалхэмрэ зэгъу-сэхэу зэригъэфедэщтыгъэхэм гъэхъэгъэ шIуцэхэр ригъэшIыгъэх. ГушIыгъэр шхъа-фитэу кызыэкIэлъэкIох, псынIкIэх, ау мэхъанэкIэ ушъагъэх, ахэм зэхытагъашIэх макъэр, шъохэр, интонациехэр ыкIи мэхъанэр. Кыххэмыщ фэдэу, шхъа-сэу, ымакъэ лъэшэу ымыгъэлэу рыкIуагъ сакъэу щылэныгъэм игъогу.

ЩЭШIЭ Шамсэт.
Филологии шIэныгъэхэмкIэ док-тор.

Уахътэр

Уахътэр,
уахътэр,
о уиощхыцэ,
О уиощхыцэ мыжъор екътэ,
Къушъхэм ытхыцлэ зэхэоцлэцлэ,
Зэпыоуты бгытэмэ пытэр.

Уахътэр,
уахътэр
уитыгэбзыймэ,
Уимэлюбзыймэ псыр рагэгъулэ,
Пшэхьочлэ лъэгоу
хыкъумэу зынэ
Ибгэаткыкыгээр отэлэгъулэ.

Уахътэр,
уахътэр,
о уилъэшыгэ
Сигэгубжыгэу сыбдэгущылэ:
Адэ тэ, ткыачлэ,
мыдэ тилыгэ
Кытебгэклонэу лашэ о уила?
Лланыгээр ола?
Ау тилэшагэу
Гэшлэрэ нэфыр пфэгэклосэна?

Тэ кытпкыкыкытмэ,
ащ ягушугаго,
Ащ яшлэгъу сьд пфашлэхэна?
Къушъхэм ышыгоу укыщышхэнэп,
Хыпсэу шыгъучлэ ебгэгъулэнэп,
Ллыгэм игъашлэ дунэе жъуагъошъ,
Ллэшлэгъу пстэуми ар ащэлъагъо.

Уахътэр,
уахътэр,
цыфым зерилоу
Уилэ къарыур ылэ кыхыагъ.
Ушлосэмахэп сэ,
кыызгурэлэ,
Зы лым игъашлэ уизы сыхъат.

Ауми зэгъашлэ,
шыпкээр зэгъашлэ,
Зы лым имафэп
цыфым игъашлэ,
Зы лым игъашлэп
цыфхэм ямафэр, —
Джары акыачлэ зыклэмымахэр!

Уахътэр,
уахътэр,
тызэныбджэгъумэ,
лэпэубытэу пштэрэр шылыч,
Тэ тилъэбэкъумэ о уакъыдэхъумэ
Ухэукъоштэп,
джар зэхэшлык!

Апэрэ шлүлэгъу

Синибжыкыкыгъум сэ сишлүлэгъум
Лъагъо гум фишлэ усигъашагъ,
Ау сэц нэмыкылым гъатхэм улүкли,
Гъашлэм игъогум удыхыагъ.

Ощ нэпэмыкылым сэри сылүкли,
Пчыклэм имашло бгъэм кыридагъ,
Ау ныбжыкыкыгъум сшыгъэ гулэгъур
Зымэфэ закъуи сшымыгъупшагъ.

Ащ кысхилъхыагъэу гушлэ хыагээр
Гъусэу джы силэм сэ дэсэгощ, —
Хэти клэлэгъум шишлэ шлүлэгъум
Ипсэлэшлүгъэ ерэмыхъожь!

Мамыр шлүфэс

О сыхэгъэу,
Нэф кыызэрэшъэу
Шлүфэс сэламыр кыитпэгъохы,

Тыкэбгэушъэу,
Макъэ кыитэпшъэу,
Цыфхэм уипсалъэ кыизэхэтэхы.

«Опсэу, дунаир,
Уашъор, опсэу!
Псыхъомэ ячъэ кыкыкырэмыч!» —
Джар уипшыналъэ сэ кыщысэлу,
Джар уигушылэ сэ хэсэшлык!

Сэ кыызгурэлэ —
гухэлъыр дахэшъ,
Мафэр нэхъойклэ тфызэлүох,
Сэ кыызгурэлэ —
уигугъэ лъагэшъ,
Мамыр шлүфэсыр чыльэм еох!

**Цыф миным
сыригъус**

Сэ сигугъэ
Лъэпсэ минэу зысфегощы,
Лъэгъо миным
Сигъогупэ пхырысэщы.
Нэбгрэ минхэм
Афэсэхы зы шлүлэгъур,
Нэбгрэ минхэм
Ашлөгъом сыкыкылэхъу.
А зэпстэуми гугъэу тилэр зэтерэфи,
А зы гугъэр гъэшлэ тыгъэу тфэрэ-
нэфи,
Сэ сэшлэпэ,
Цыф миным ихъопсагъо
Кыипеланэп,
Кыитеклонэп зы шынагъо!

Сэ сигугъэ лъэпсэ минэу зэбгырэччы,
Ау зы лъэпсэм,
А зы хъярым сфеклолэжъы,
Лъэгъо минмэ сигъогупэ кыапхырэкы,
Ау сигъашлэ а зы жъуагъом
Шлүр фелэжъы.

Чыгыгуджхэр

Чыгыгудж...
А мэзым
Непэ сырихыак!
Пкылашъэм илүшъашъэу
Хышъэр кыщысадж.
Чыгыгудж.
А мэзым
Бзыур ипшынау,
Пхъэулу гъучылэр
Непэ пхъыкычау,
Джэгур зэхэхыагъи,
Ланчъэм сыкыкыдешлэ,
Пхъэшъэбэ нэгъуфым
Наклэр сэ кысфешлэ.
Чыгыгэ зэлэгъухэм
Лъапэр рагъэнагъ,
Клаеу пшъэшъэ пкышлөм
Налэр тырадагъ.
Псыпсэу шъхъэлэ шхуантлэр
Жыбгъэм зэрелъас,
Пкылашъэр зэрипхъэхэу
Мыстхъэр лъэлэчлэс.
Псэимэ якъутамэ ишъэу далэтай.
Пкылашъэмэ алэгухэр
Шъабэу зэнагъэс.
Чыгыгудж иджэгум
Фэдэр гъотыгуай,
Гъэхъунэллэ пчэгум
Джэгур цызэфэс.
Хъярым зыкыкыхэтхэр
Уахътэм джы хыхыагъ,
Мэзыр зышыгъуазэр
Тхыдэм кыыхэлүклэ:
О бжъэдыгъу фэкъолэхэм

Ллыгъэу зэрахыагъ.
Непэ нэс шыхъатэу
Уилэр Чыгыгудж...
Чыгыгудж. А мэзым
Непэ сырихыак!
Пкылашъэм илүшъашъэу
Хышъэр кыщысадж,
Непэ сэ симэзым
Чыгыгъэри кыщешлэх,
Илъэсишъэ уджым
Пчэгум сытырещэ...

Шырытныгъэм исонет

Хышхоу тызылусыр нэм фэмыплъ,
Лъашъхэм къедэхашлэ ипсыналъэ...
Зэрэпсышхоу сштэным сыпымылъ,
Сегъэразэ згъотми изы шалъэ.

Гум фикыуштыр пшлэштэп зыфэдизыр,
Зым шлүлэгъур машлоу ибгэарылъ,
Зым хегъуатэш хъярыр гушлэ бжызым,
Зы нэбзыир гъашлэм инэфылъ...

Къухъэ инклэ хышхом укыщесмэ,
Къуашъом сисэу сэри сыкыкытехъэ, —
Зэрэхышхоу сштэным сыпымылъ!

Хъоо-пшаор орклэ нахъ гунэсмэ,
Зы псылүбэм лэшлүр сэ кысфехы, —
Зы нэбзыир сфэхъу сэ нэфылъ!

Пчэдыж нэбзыйхэр сишыкыкыпшына
лэпэс ишыгъэу тыгъэм кырешлэх,
Сшлүзэпычынхэм сыкыкыгъэщынэу
лэпэм нэбзыйхэр сакъэу зэрещэх.

Сипшына макъэ кыизэхэзыхрэм
Гулэтылэшлү фэхъу сшлөигу:
Пчэдыж нэфылъэу лъагъор хэзыхрэм
Пшына лэпэсыр сэ хэсшыкыкыгъ...

Ощ пай

Цыфыр, о цыфыр,
Чэц лъэлэпэнэфи,
Гъэтхэлэ псыхъом иоры чэфи,
Кыимэфэ мэзым ипхъэшъхъэ джэфи,
Цыфыр, о цыфыр,
Зэклэ оч пай,
Чыльэ гушлугъор о уиунай.

Бзыум ытамэ шъуеу зэкышми,
Чэщым нэутхэу шыклэр къэщышми,
Гъэшлэн гумэкылыр сэ хэсэшлыкы,
Гъашлэм ымакыэ сыгум къеджыкы.

Цыфыр, о цыфыр,
Гъашлэм идахэр,
Тыгъэм игъогъу огул илъагэр,
Псы зыгъэ лэшлүр,
Жыы кыргъо лъаплэр,
Цыфыр, о цыфыр,
Зэклэ оч пай,
Чыгум ыкыуачлэ о уиунай.

Къушъхъэми сяплышъ,
Шъхъащэ кыпфашлы,
Жъуагъоми сяджэшъ,
Уикло зэхашлэ,
Охътэ гъунэнчъэм ипчъэ лүохы,
Гухэлъы чыжъэм гур лэогъохы...

Сэшлэ сэ цыфыр,
Кыини улөклэ,
Мыжъом кыулуэу плъашъхы кыхэкы,
Ау зэпыоуы,
Кыиныр ошэчы,
Хъопсэгъо нэфым, цыфыр, уелэты,
лэпшъэ мыуфэр гугъэм кыуеты.

Нэпкыхэр

Тыдэ зицэйми, зэмыкылашэу,
Псыхъом нэпкытлур кыиздырещэклэ.
Джаш фэдэ къабзэу, гъунэпкыэ лъагэу,
Гъашлэм нэпкытлур ренэу пхырэклэ.
Лъэмыдж ябдзынти, дунэе нэпкыхэр
Зэрипхышъунха лъэмыдж къодыем,
Ар яикыгъоу гъэшлыгъэ лъэпкыхэр
Зэхышъунха зы лъэгъо хыем?
Джыри гъунапкыэр хэмыкылашэу
Дунэе гъашлэм бгъуитлөу зегошчы:
Зэм чыы ныбдыжым теулуагъэу,
Зэм къушъхъэ сэтхэу нэпкыым зэхъо-
жы...

Зэныбжыхэп нэпкыхэр,
зы нэпкыыр зандэшъ,
Узыдэллэпкыкы шъхъэр къэуназэ.
Зы нэпкыыр занклэ,
адрэм зелуантлэшъ,
Псыхъом фэмыхъоу ащ зыдегъазэ.
Сэ сызыфаер —
гъогоу хэсхыгъэм
Сырицэллэныр нэпкыым илъагэ:
Насып зыхэлъыр —
плалъэ пфэхъугъэм
Шымыкысэныр гугъэм идахэ...
Зэ нэпкыы тешъоу узыблэкыгъэр,
Пфэлэшлэхыгъэр нахъ пцэгъупшэжъы.
Ау нэпкыы лъагэу узыдэкыгъэр,
Узыгъэпшъыгъэр гум кыпфенэжъы.

Насып

Сэ сызыфаер
насып пстэуми анахъ лъап!
Сызыкыкыкыпсрэр
шлүлэгъу пстэуми анахъ лэшлү.
Сэрклэ насыпыр —
уаем сыхэтмэ, тыгъэм ифаб,
Сэрклэ шлүлэгъур —
огъур хэмытмэ, мафэм иошлү.
Гъэтхэ кыгъагъэм
Бгъэкы сыхэлъмэ —
сэрклэ насып.
Ныбджэгъу сфэхъурэм
Шлү игухэлъмэ —
сэрклэ насып.
Гъэмэфэ ошхыр
Кыислорэбыби —
сэрклэ насып.
Цыхъэ зыфэсшлэп
Серэмыуби —
сэрклэ насып.
Сабый шхы макъэр
Къуаджэм дэлүклэм —
сэрклэ насып.
Класэм иунэ
Пшынер кыиджыклэм —
сэрклэ насып.
Губгъом пхъэлэшэр
Щэрэмыжъохъури —
сэрклэ насып.
Цыфэу шысыгъэр
Орэмыохъури —
сэрклэ насып...
Бзыу тэмитлур
Зэрэшъафитыр —
сэ синасып.
Сэ сигушлугъор —
хышхом ишхуантлэу члэ
зымылах.
Сэ сишлүлэгъур —
пчэдыж нэфылъым идышъэ
бжыб...
Сэ сызыфаер
насып пстэуми анахъ дах!

Хьэльэкъуай.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм изакон заулахэу къэралыгъо мылькум игъэзеклонрэ чыгум епхыгъэ зэфыщытыклэхэр гъэтэрэзыгъэнхэмрэ яхылаагъэхэм зэхъоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
2014-рэ ильэсым мэкъуогъум и 25-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мыльку игъэзеклон ехылаагъ» зыфиорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мыльку игъэзеклон ехылаагъ» зыфилоу 2002-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 3-м аштагъэм мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) а 1-рэ статья ия 2 — 5-рэ пунктхэм кӀуачӀэ имылъжъэу лъытэгъэнхэм;

2) я 2-рэ статья ия хэт гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо предприятиехэмрэ учреждениехэмрэ» зыфилохэрэм ачӀыплӀкӀэ гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо унитарнэ предприятие-хэмрэ икъэралыгъо учреждениехэмрэ» зыфилохэрэр тхыгъэнхэм;

3) я 5-рэ статья ия:

а) я 3-рэ лахым ия 8-рэ пункт хэт гуцылэхэу «Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет а гухӀлэхэм апае кышыдӀэлъытэгъэ ахъцӀэм игъунапкӀэхэр» зыфилохэрэм ачӀыплӀкӀэ» федеральнэ хэбзэгъуоуцугъэу щыӀэм диштӀэу» зыфилохэрэр тхыгъэнхэм;

б) я 4-рэ лахым ия 2-рэ пункт мыщ тетӀэу тхыгъэнхэм;

«2) Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет къэралыгъо мылькум кыхиуытӀэрэ псӀеуалъэхэм ящӀэн фэгъэхыгъэу унашӀом ипроект федеральнэ хэбзэгъуоуцугъэм диштӀэу ешы;»;

4) я 8-рэ статья ия хэт гуцылэхэу «Урысые Федерацием ихэбзэгъуоуцугъэ» зыфилохэрэм ачӀыплӀкӀэ гуцылэхэу «федеральнэ хэбзэгъуоуцугъэм» зыфилохэрэр тхыгъэнхэм;

5) я 9-рэ статья ия хэт гуцылэхэу «а лӀфым фэгъэзэгъэ кӀулыкӀум пшъэрылӀ зерафишырэм тетӀэу» зыфилохэрэр хэгъэкӀыгъэнхэм;

6) я 10-рэ статья ия 1-рэ лахь мыщ тетӀэу тхыгъэнхэм;

«1. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо мыльку кыхиуытӀэрэ псӀеуалъэхэм ящӀэн фэгъэзэгъэ къэралыгъо мылькум игъэзеклонкӀэ къэралыгъо хабзэм игъэцӀкӀӀӀ кӀулыкӀу ары.»;

7) я 10¹-рэ статья ия 4-рэ лахь хэт гуцылэхэу «зэрэзэхӀагъуоуцӀорӀэ шыкӀлӀр» зыфилохэрэм ачӀыплӀкӀэ гуцылэхэу «проектыр зэрэзэхӀагъуоуцӀорӀэ шыкӀлӀр» зыфилохэрэр тхыгъэнхэм;

8) я 11-рэ статья ия кӀуачӀэ имылъжъэу лъытэгъэнхэм;

9) я 12-рэ статья ия 3-рэ лахь кӀуачӀэ имылъжъэу лъытэгъэнхэм;

10) я 13-рэ статья ия 3-рэ лахь кӀуачӀэ имылъжъэу лъытэгъэнхэм;

11) я 19-рэ статья ия:

а) статья ия цӀӀӀ илӀм хэт гуцылӀэу «учреждениер» гуцылӀэу «гъӀпсынымкӀэ» зӀблӀхъугъэнхэм;

б) а 1-рэ лахым хэт гуцылӀэхэу «гъӀсэныгъэм ехылаагъ» зыфилохэрэм ачӀыплӀкӀэ гуцылӀэхэу «тӀэрзӀэу

зэхӀэцӀгъӀаным» зыфилохэрэр тхыгъэнхэм; гуцылӀэхэу «Урысые Федерациер» зыфилохэрэр хэгъэкӀыгъэнхэм;

12) я 21-рэ статья ия 2-рэ лахь ия 3-рэ пункт хэт гуцылӀэу «чӀэзыу-чӀэзыу» зыфилохэрэр хэгъэкӀыгъэнхэм.

Я 2-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Чыгум епхыгъэ зэфыщытыклэхэр гъэтэрэзыгъэнхэм ехылаагъ» зыфиорэм ия 10-рэ статья зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Чыгум епхыгъэ зэфыщытыклэхэр гъэтэрэзыгъэнхэм ехылаагъ» зыфилоу 2007-рэ ильэсым мэкъуогъум и 7-м кыдӀэ-кыгъэм мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) статья ия цӀӀӀ хэт гуцылӀэхэу «Адыгэ Республикэм имылъку» зыфилохэрэр хэгъэкӀыгъэнхэм;

2) а 1-рэ лахым ия 1-рэ абзац хэт гуцылӀэхэу «Адыгэ Республикэм имылъку» зыфилохэрэр хэгъэкӀыгъэнхэм.

Я 3-рэ статья. Мы Законом кӀуачӀэ илӀ зыхъу-рӀр

Официальнэу кызыхаутирӀэ мафӀэм шыублагъэу мы Законом кӀуачӀэ илӀ мӀхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛышхъӀэу
ТХЪАКӀУЩЫНӀЭ Аслъан

кӀ. МыекъуапӀэ,
бэдзӀогъум и 2, 2014-рэ ильӀс
N 307

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «КӀӀӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэм ыкӀи ны-тыхӀэр зышхъарымытыжхӀэм зычӀӀӀӀӀӀӀ унӀхӀэр ягъӀгъӀотыгъэнхэм ехылаагъ» зыфиорэм ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2014-рэ ильэсым
мэкъуогъум и 25-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «КӀӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэм ыкӀи ны-тыхӀэр зышхъарымытыжхӀэм зычӀӀӀӀӀӀ унӀхӀэр ягъӀгъӀотыгъэнхэм ехылаагъ» зыфиорэм ия 2-рэ статья зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «КӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэм ыкӀи ны-тыхӀэр зышхъарымытыжхӀэм зычӀӀӀӀӀ унӀхӀэр ягъӀгъӀотыгъэнхэм ехылаагъ» зыфиорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъуоуцугъэ зэхӀуогъӀагъэхэр, 2012, N 12) ия 2-рэ статья мыщ фэдэ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм, кыкӀӀӀӀӀӀӀӀ я 3¹-рэ ыкӀи 3²-рэ статьяхэр хэгъӀхъогъэнхэм:

«3¹. Мы статья ия 3-рэ лахь кыдильтӀэрэ

тхылӀхӀэм яшхъыпкӀагъӀэ уплӀӀӀӀӀӀӀӀ пӀае кӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэм ыкӀи ны-тыхӀэр зышхъарымытыжхӀэм хабзэм кызырӀӀӀӀӀӀӀӀ тетӀэу ялӀыкӀлохӀэм, джащ фӀдӀэу кӀӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэу зыныбжӀэ икӀуӀгъӀэхэу ыкӀи зиакӀыл зиеу щытхӀэм мӀзӀае и 1-м кышхъӀӀӀӀӀӀӀ мӀлылӀфӀгъӀум и 1-м нӀс Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзӀэ игъӀӀӀӀӀӀӀ кӀулыкӀу зэхъоклыныгъэхэр кыдӀӀӀӀӀӀӀӀӀ тхылӀхӀэр ӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ.

3². Мы статья ия 3-рэ ыкӀи ия 3¹-рэ лахьхӀэм кыдальтӀэрэ тхылӀхӀэм яшхъыпкӀагъӀэ уплӀӀӀӀӀӀӀ пӀае кӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэм ыкӀи ны-тыхӀэр зышхъарымытыжхӀэм хабзэм кызырӀӀӀӀӀӀӀ тетӀэу

ялӀыкӀлохӀэм, джащ фӀдӀэу кӀӀӀӀӀӀӀ ибӀхӀэу зыныбжӀэ икӀуӀгъӀэхэу ыкӀи зиакӀыл зиеу щытхӀэм электроннӀэ шыкӀлӀм тетӀэу ахӀэр агъӀхъын алъӀӀӀӀӀ.

Я 2-рэ статья. Мы Законом кӀуачӀэ илӀ зыхъу-рӀр

Официальнэу кызыхаутирӀэм ыуж мӀфи 10 зытӀӀӀӀӀӀ мы Законом кӀуачӀэ илӀ мӀхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛышхъӀэу
ТХЪАКӀУЩЫНӀЭ Аслъан

кӀ. МыекъуапӀэ,
бэдзӀогъум и 2, 2014-рэ ильӀс
N 309

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехылаагъ» зыфиорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2014-рэ
ильӀсым мэкъуогъум и 25-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехылаагъ» зыфиорэм зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутат истатус ехылаагъ» зыфиорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъуоуцугъэ зэхӀуогъӀагъэхэр, 2007, N 7; 2008, N 4; 2013, N 7, 12) мы кыкӀӀӀӀӀӀӀӀ зэхъоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) я 18-рэ статья ия 1-рэ лахь мыщ фӀдӀэ кӀӀӀӀӀӀ зилӀэ я 9-рэ пункткӀӀӀ хэгъӀхъогъэнхэм;

«9) хӀдзакӀлохӀэм ялӀӀӀу тхылӀхӀэм лӀф зӀрадашӀӀӀӀр.»;

2) я 2-рэ шхъӀэм мыщ фӀдӀэ кӀӀӀӀӀӀ зилӀэ я 25¹-рэ статья хэгъӀхъогъэнхэм;

«Я 25¹-рэ статья. ХӀдзакӀлохӀэм ялӀӀӀу тхылӀхӀэр

1. СоциальнӀэ ыкӀи экономикӀэ лӀфыгъӀохӀэу мыльку зыщыкӀагъӀэхэр зӀшӀлохыгъэнхэм фытегъӀӀӀӀӀӀ лӀфтхъабзӀэхӀэу общественнӀэ мӀхъӀанӀэ зилӀӀӀӀ пхырыщыгъэнхӀмкӀӀэ зӀлӀкӀӀӀӀ, зӀхӀахъӀхӀэм, конфе-

ренциехӀэм хӀдзакӀлохӀэм кӀахӀахъӀӀӀӀ предложениехӀэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыухӀӀӀӀӀӀ арых хӀдзакӀлохӀэм янакӀӀӀӀ алытӀӀӀӀӀ.

2. Мы статья ия 1-рэ лахь зигугъу кышылӀрӀэ предложениехӀэр депутатым зӀхӀегъӀуоуцӀох Адыгэ Республикэм исоциальнӀэ-экономикӀэ хӀхъӀоныгъӀэ тегъӀӀӀӀӀӀ гухӀӀӀхӀэмрӀэ пшъӀӀӀӀӀӀӀ ахӀэр зӀрадиштӀӀӀӀ кыпкӀырыкӀыӀӀ.

3. Мы статья ия 2-рэ лахь зигугъу кышылӀрӀэ предложениехӀэр депутатым Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм кыхӀӀӀӀӀ.

4. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Регламент кыдильтӀӀӀӀ шыкӀлӀм тетӀэу цӀыфхӀэм япредложениехӀэм ахӀӀӀӀӀӀ пӀае ахӀэм яспискӀэ зӀхӀагъӀуоу, нӀужым етӀанӀэ жьӀоныгъуакӀлӀм и 1-м бламыгъӀкӀӀӀ Адыгэ Республикэм иминистрӀэхӀэм я Кабинет ӀӀкӀагъӀахъӀӀ шыӀӀӀныгъӀэм ахӀэр цыбгъӀӀӀӀӀӀ пӀӀӀӀӀӀ-умылӀӀӀӀӀ епхыгъӀэ зӀфӀхъысыжӀыр ашыным пӀае.

5. Адыгэ Республикэм иреспубликӀэ бюджет икӀӀӀ кӀуапӀӀхӀэм кӀахӀагъӀкӀыӀӀ предложениехӀэм ащыц-

хӀэу агъӀӀӀӀӀ алъӀӀӀӀӀӀ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм еухӀӀӀӀ, Адыгэ Республикэм иминистрӀэхӀэм я Кабинет зӀфӀхъысыжӀ гъӀӀӀӀӀӀ кышылӀгъӀӀӀ ащ игъуӀӀӀ пӀае.».

Я 2-рэ статья. Положение гъӀӀӀӀӀӀӀ
2014-рӀэ ильӀсым:

1) зӀкӀӀӀ предложениехӀэр зӀхӀуытагъӀэхӀэу Адыгэ Республикэм иминистрӀэхӀэм я Кабинет ӀӀкӀагъӀахъӀӀ шышхъӀӀӀм и 1-м шӀомыкӀӀӀ зӀфӀхъысыжӀыр ащ кыгъӀӀӀӀӀӀ пӀае;

2) Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм чъӀӀӀӀӀм и 1-м шӀомыкӀӀӀ хӀдзакӀлохӀэм янакӀӀӀӀ еухӀӀӀ.

Я 3-рэ статья. Мы Законом кӀуачӀэ илӀ зыхъу-рӀр

Официальнэу кызыхаутирӀэ мафӀэм шыублагъӀэу мы Законом кӀуачӀэ илӀ мӀхъу.

Адыгэ Республикэм и ЛышхъӀэу
ТХЪАКӀУЩЫНӀЭ Аслъан

кӀ. МыекъуапӀэ,
бэдзӀогъум и 2, 2014-рӀэ ильӀс
N 311

КУЛЬТУРЭМ И ИЛЭЭС МАКИО

Апэрэ Дунэе фестивал-зэнэкьокьоу адыгэ пшашьэм фэгъэхьыгэр 2013-рэ илээсым Мыекьуапэ зэрэщыкьуагэр шлуклэ тыгу кьэтэгъэкьыжы. Шлукьафтын шхьалэр ащ кьыщидэзыхыгэ Кукэнэ Бэлэ Москва шызэхашэгэ я 36-рэ Дунэе кинофестивалым джырблагэ хэлэжыаг.

Кукэнэ Бэлэ Москва щэпсэу. Янэ-ятэхэр Мыекьуапэ дэсых. Ятэу Мурат Урысыем инарднэ артист, янэу Саидэ тхакло, драматург. Унэгъо зэкьужым щаплугэ пшашьэм Адыгэ Республикэм ищитху елэты. Дунэе зэлуклэгъухэм, культурэм епхыгэ зэхэхьэхэм тишэн-хабзэхэр кьашэгъэлъагъох.

— Кинофестивалыр Москва гъэшлэгъонэу шызэхашаг, — ело Кукэнэ Бэлэ. — Цыф цлэрылхэр щитлэгъугъэх. Лъэкьхэм яискусствэ, ятарихь кьызефалотэнхэмклэ ащ фэдэ зэхэхьэхэр ящыклагъэх.

Москва щыклогэ кинофестивалым иалырэгъу плъыж Кукэнэ Бэлэ рыкьуаг. Адыгэ теплэ зилэ шьошэ клэраклэр ащ шыгъэу пчэгум кьызехьэм, лэгу

Адыгэ пшашьэр кьахэщы

фытеуагъэх. Щыгъыныр фэзыгъэхъазырыгэр сурэтыш-модельерэу Макерэ Сусан. Пшашьэм ышхьэ тель диадемэр зышлыгэр лъэкь искусствэм щыцлэрылоу Еутых Ася.

Адыгэ Республикэм ия 22-рэ илээс ипэгъоклэу адыгэ пшашьэм фэгъэхьыгэ апэрэ Дунэе фестиваль-зэнэкьокьум изэхэщэн клэ-шакло фэхьугъэхэм Кукэнэ Бэлэ афэраз. Ти Лышхьэу Тхьаклу-щынэ Аслъан филармонием щыклогэ зэхэхьэм хэлажьэзэ дунэе мэхьанэу фестивалым илэр кьы-хигъэщыгъаг.

Адыгэхэр хэгъэгу 55-м ехьу-

мэ ащэпсэху, миллион пчъаг зэрэхьухэрэр. Кукэнэ Бэлэ шлукьаф-тынэу апэрэ Дунэе фестивалым кьыщыфагъэшъошагъэмэ ащыщ «Пшэшьэ Тхьамат» зыфилорэр. Бэллэ унагъо ехьэфэ ар иунаеу шытыщт.

Ятлонэрэ Дунэе фестивалыр нахь гъэшлэгъонэу Мыекьуапэ шызэхашэнэу, шлукьафтынэу ашлы-штхэр нахь гъэшлэгъон хьуштхэу тэгугъэ. Пшашьэхэм зэнэкьокьум зыфагъэхъазырзэ, яшлэныгъэ х-гъахьо. Адыгабзэклэ фестивалыр зэрэклорэм шлогъэ ин кьеты. Тиньдэльфыбзэ нахьышлоу ныб-жыкьлэхэм зэрагъэшлэнымклэ,

лъэкь шэн-хабзэхэр кьахьумэнхэмклэ ащ фэдэ Дунэе фести-валхэр еджаплэ афэхьунхэу тэ-лътэ.

Сурэтыш-модельер цлэрылоу Вячеслав Зайцевым, дунаим шы-зэлъашлэрэ бзылфьыгъэ анахь дахэмэ ащыщэу Алиса Крыло-вам, актрисэу Вера Сотниковам ягъусэу Кукэнэ Бэлэ Дунэе кинофестивалым хэлэжыаг, культурэм и Ильэс фэгъэхьыгъэ нэмыкл зэлуклэгъухэм зафегъэ-хъазыры.

Сурэтым итхэр: **Кукэнэ Бэлэ, Вера Сотниковар, Вячеслав Зайцевыр, Алиса Крыловар.**

ТЕАТРЭР

«Сызэрэфаем фэдэу шлу сыкълэзэгъу»

Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу Хьанэхьу Адамэ ыцлэклэ щытым комедиеу «Люби меня, как я хочу» зыфилорэр гъогъуи 4 кьыщагъэлэзэгъуаг. Тысыплэ нэкл театрэм шыгъотыгъуаеу спектаклэхэр щэклог.

Габриэль Ару ипъесэ техыгъэу режиссер ныбжыкьлэу Исуп Тимур спектаклэр ыгъэуцугъ. Мэ-къамэр Адыгеим инарднэ артистэу Михаил Арзумановым кьыхыгъ. Оркестрэм пэцэныгъэ дызезыхьэрэр Аркадий Хусни-яровыр ары.

Спектаклэм узыгъэщынэу хэп-лъагъорэр бэ. Арэу щытми, шлу-лъэгъум нахь фэгъэхьыгъэш, зэ-гъэпшэнхэр пшынхэ фаеу уахьтэ кьыокьлэ. Пшашьэм псэлъыхьохэр

илэх, ау кьахыщтыр ымышлапэу хэклъплэмэ алъэхьу. Цлэ дахэ пшашьэм фаусыгъ — Лаура. Гум рихьэу зефапэ. Нэплэзэгъу закьоклэ кьыуилон ыльэкьыщтыр маклэп. Ролыр Алена Штондэ кьешлы.

Псэлъыхьо клалэхэу тэ тлътэ-тэхэрэм ярольхэр кьэзышлэхэрэр: Владислав Верещако, Клэрэщэ Эдуард, Исуп Тимур, Виктор Марковыр. Пшашьэм ыгу илърэр зэрагъашлэ ашлоигъоу клалэхэр

кьепсэлъыхьох. Спектаклэр гъэ-шлэгъон кьэзышлэрэмэ ащыщ зэклэ клалэхэр шхьаф-шхьафэу пшашьэм ыдэж зэрэклэхэрэр.

Лаурэ пшэшьэ луш, псэлъы-хьохэм кьарилоштыр кьегъоты, ау хэукъоуи кьыхьэклэ.

— Лаура, ор-орэу зыогъэлцлэ-жы, — кьырело ролыр кьэ-

зышлэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Виктор Марковым.

Ащ ыуж пшашьэр нахь куоу егупшысэн фаеу члы-плэ ефэ.

Спектаклэр кьызаухым залым члэхэр кьэтэдъжы-хи, артистхэм, музыкант-хэм, режиссерэу Т. Исупым бэрэ лэгу афытеуагъэх. Исуп Тимур артистэу ыкли режиссерэу спектаклэм хэлажьэ.

Камернэ музыкальнэ те-атрэу Хьанэхьу Адамэ ыцлэ-клэ щытым ихудожествен-нэ пащэу, Урысыемрэ Ады-геимрэ искусствэхэмклэ язаслуженнэ Юфышлэшхоу Су-лейман Юныс кьызэрэтилуагъэу, шлулъэгъум фэгъэхьыгъэ спек-таклэхэр адыгабзэклэ шлэхэу кьагъэлэзэгъотых.

Сурэтым итхэр: **Алена Штон-дэрэ Клэрэщэ Эдуардрэ спек-таклэм хэлажьэх.**

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР

Батырхэм зыгъэсаплэ афэхьу

Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым истудентхэр, клэлэегъаджэхэр Европэм, дунаим ащылорэ спорт зэнэкьокьухэм ахэлажьэх, медальхэр кьыдахых.

Нэклубгор зыгъэхъазырыгэр ЕМТЫЛЬ Нурбый.

Педагогикэ шлэныгъэхэмклэ докторэу, профессорэу Виталий Свечкаревым атлетикэ онтэгъум ныбжыкьлэхэр фегъасэх. Пауэр-лифтингыр спорт лъэкь кьежъэгъа-клэмэ ахалытэ. Штангэр зылэтырэ батырхэр ащ пыщагъэх.

Андрей Лариным дунаим и Ку-бок икьыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэ-кьокьоу Шьачэ щыкьуагъэм дышлэ медальитлу кьыщыдихыгъ. Шхьэлэхьо Кьэплъанрэ Пчыхьэклэ Аслъанбекрэ Чехием шызэхашэгъэ зэнэкьокьум якьулайныгъэ щауп-лэкьлугъ. Къ. Шхьэлахагор ки-лограмм 52-м нэс кьэзышлэрэмэ якуп хэтэу Европэм ыкли дуна-им ярекдордхэр ыгъэуцугъэх, Ев-ропэм тлогъогъо ичемпион хьугъэ.

А. Пчыхьэклэм гъогъуитло Ев-ропэм итыжын медальхэр кьы-дихыгъэх. Ащ кьызэрэтилуагъэу,

Джамбэчыне щыригъажы, спорты-шом хэшагъэ хьугъэ. Тренерэу Чэмбэхьу Анзор кьызэреушъы-ищтыгъэр щыгъупшэрэп.

Тренер-клэлэегъаджэу Виталий Свечкаревым спортсмен ныб-жыкьлэхэм гуклэ ахэт, ыгъэцэклэрэ Юфыр шлогъэшлэгъон.

— Адыгэ Республикэм и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан ректорэу университетым илэу тиспорт псэуалъэхэм хэхьоныгъэ инхэр афэтшыгъагъэх, — кьелуатэ Виталий Свечкаревым. — Спор-тым уишъыпкъэу опылынымклэ амалышлэхэр тилэх. Кьуаджэхэм кьарыкьлэрэ клалэхэу универси-тетым члахьэхэрэр физкультурэм пыщагъэ мэхьух. Андрей Лари-ныр, Шхьэлэхьо Кьэплъан, Пчы-хьэклэ Аслъанбек, фэшхьафхэри ныбжыкьлэхэм щысэ афэхьух.

Сурэтым итхэр: **Виталий Свеч-каревым, Андрей Лариным, Шхьэлэхьо Кьэплъан, Пчы-хьэклэ Аслъанбек.**

Зэхэзышагъэр ыкли кьыдэзы-гъэкьырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэкь Юфхэмклэ, лэклэб кьэралхэм ащы-псэурэ тильэп-кьэгъухэм адырлэ зэлхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамал-хэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шхьалэм иапэрэ

гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшэдэкьыж зы-хьырэ секретарыр:

52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын Юфхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлъы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ

и Темуыр-Кавказ чыплэ гъэлоры-шлал, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкълэмклэ пчъагъэр

4046 Индексхэр

52161 52162 Зак. 2523

Хэутыным узыщылэтхэнэу щыт уахьтэр

Сыхьатыр 18.00 Зыщылэтхэгъэхэ уахьтэр

Сыхьатыр 18.00

Редактор шхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид

Редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэжы Саид